

POSTANOWIENIE

Dnia 22 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z odwołania G. K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału we Wrocławiu

o rentę rodzinną,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 22 maja 2024 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu

z dnia 11 lipca 2023 r., sygn. akt III AUa 1088/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu na rzecz radcy prawnego K. S. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł, powiększoną o stawkę należnego podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej, udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

W wyroku z dnia 11 lipca 2023 r., sygn. akt III AUa 1088/21, Sąd Apelacyjny we Wrocławiu – w sprawie z odwołania G. K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi we Wrocławiu – zmienił zaskarżony apelacją organu rentowego wyrok Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we

Wrocławiu z dnia 10 maja 2021 r., sygn. akt VIII U 3034/20, w ten sposób, że oddalił odwołanie ubezpieczonego od decyzji organu rentowego z dnia 5 października 2020 r., w której ZUS Oddział we Wrocławiu odmówił wnioskodawcy G. K. prawa do renty rodzinnej po zmarłej w dniu 6 sierpnia 1996 r. matce T. K..

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego odwołujący się zaskarżył skargą kasacyjną. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), ponieważ z materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy, w tym przede wszystkim z opinii biegłego sądowego dr n.med. B. K. (specjalisty z zakresu medycyny pracy) wynika jednoznacznie, że wnioskodawca stał się całkowicie niezdolny do pracy między 18 lutego 1994 r. a 21 czerwca 1994 r., a zatem spełnia warunki określone w art. 68 ust. 1 pkt. 3 ustawy emerytalnej tj. ustalenie całkowitej niezdolności do pracy przed osiągnięciem 25 roku życia, co uzasadnia przyznanie mu renty rodzinnej po zmarłej matce T. K.. Niezasadnie Sąd oparł się na opinii biegłych sądowych psychiatry i psychologa, którzy to biegli nie są specjalistami w zakresie orzekania o zdolności do pracy (takim specjalistą jest tylko i wyłącznie biegły z zakresu medycyny pracy), które to opinie pozostały w sprzeczności z opinią biegłego z zakresu medycyny pracy. Sąd Apelacyjny nie dokonał przy tym porównania kwalifikacji biegłych sądowych (stopni naukowych) ani też zakresu specjalizacji, niezasadnie opierając swoje rozstrzygnięcie na opinii biegłych sądowych o niższym stopniu specjalizacji, a nadto z niewłaściwego zakresu. Dodatkowo wskazać należy, że Sąd Apelacyjny we Wrocławiu wydał swoje rozstrzygnięcie błędnie interpretując brzmienie art. 12 ust. 2 ustawy emerytalnej, ustalając moment powstania u wnioskodawcy stanu całkowitej niezdolności do pracy, co jest sprzeczne z materiałem dowodowym zgromadzonym w aktach sprawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołującego się nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne

zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony twierdzeniem, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie przesłanki przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Wykazanie podnoszonej w skardze oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) – jako przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania – wymagałoby przedstawienia tego, w czym wyraża się „oczywista zasadność” skargi oraz argumentacji wykazującej, że rzeczywiście skarga jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531, z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035, z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289, z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205, z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). Podczas, gdy dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania – z uwagi na jej oczywistą zasadność w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. – niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły, czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274, z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616, z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107, z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08,

LEX nr 490364, z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230, z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743, z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2013 r., III SK 11/13, LEX nr 1380967).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia powyższych wymogów; nie wykazuje, aby w sprawie występował stan „oczywistej zasadności” skargi kasacyjnej w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Poza prostą negacją stanowiska zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji – w zakresie oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego – brakuje w uzasadnieniu wniosku odpowiedniego wyводу wykazującego sugerowaną oczywistą zasadność skargi kasacyjnej w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Skarżący oczywistą zasadność jego skargi kasacyjnej wiąże przede wszystkim z twierdzeniem, że Sąd drugiej instancji oparł swoje rozstrzygnięcie na opinii biegłych sądowych psychiatry i psychologa, którzy to biegli nie są specjalistami w zakresie orzekania o zdolności do pracy (takim specjalistą jest tylko i wyłącznie biegły z zakresu medycyny pracy), które to opinie pozostały w sprzeczności z opinią biegłego z zakresu medycyny pracy.

Stosownie do treści art. 278 § 1 k.p.c. w wypadkach wymagających wiadomości specjalnych sąd po wysłuchaniu wniosków stron co do liczby biegłych i ich wyboru może wezwać jednego lub kilku biegłych w celu zasięgnięcia ich opinii. Sytuacja oceny stanu zdrowia skarżącego w kontekście oceny spełniania przesłanek do spornego w sprawie świadczenia wymaga wiadomości specjalnych, które posiadają biegli lekarze sądowi. Nie jest przy tym tak, że tylko biegły

specjalista z zakresu medycyny pracy ma kompetencje w zakresie orzekania o zdolności do pracy. Takiej oceny – wbrew twierdzeniom skarżącego – dokonują w postępowaniu sądowym przede wszystkim biegli lekarze – specjaliści z dziedziny adekwatnej do schorzeń, które sygnalizuje ubezpieczony.

W tym kontekście słusznie i zgodnie z przepisami Sąd drugiej instancji przeprowadził dowód z opinii biegłych z zakresu psychologii i psychiatrii, co było w niniejszym postępowaniu niezbędne, ponieważ należało ocenić nie tylko, czy wnioskodawca z powodu zaburzeń psychiatryczno-psychologicznych jest obecnie całkowicie niezdolny do pracy, ale również, czy całkowita niezdolność do pracy z tych przyczyn istniała w przeszłości, kiedy uczęszczał on do szkoły lub jeszcze wcześniej - przed ukończeniem przez niego 16 roku życia. Sąd Apelacyjny dopuścił także na podstawie art. 382 k.p.c. dowód z uzupełniającej opinii biegłej z zakresu medycyny pracy B. K., a następnie dowód z opinii biegłych z zakresu psychologii A. G. i psychiatrii D. W., na okoliczność, czy wnioskodawca G. K. stał się całkowicie niezdolny do pracy (tj. czy stał się niezdolny do świadczenia jakiejkolwiek pracy poza zatrudnieniem na stanowisku pracy odpowiednio przystosowanym do rodzaju i stopnia naruszenia sprawności organizmu wnioskodawcy) w okresie do ukończenia 16 roku życia - do 14 listopada 1989 r., lub w późniejszym okresie nauki w szkole - od 18 lutego 1994 r. do 21 czerwca 1994 r. W związku z wątpliwościami co do wniosków tych biegłych, Sąd Apelacyjny dopuścił następnie dowód z opinii innych biegłych z zakresu psychologii i psychiatrii - psychologa R. Ł. i lekarza psychiatry dr E. S.. Sąd Apelacyjny ustalił, że wnioskodawca jest obecnie (w dacie wydania zaskarżonej decyzji) całkowicie niezdolny do pracy, jednakże niezdolność ta nie powstała ani do ukończenia 16 roku życia, ani w późniejszym okresie nauki wnioskodawcy w szkole (liceum ogólnokształcącym dla dorosłych), który miał miejsce od 18 lutego 1994 r. do 21 czerwca 1994 r. Miarodajna w tym zakresie jest opinia biegłych psychologa R. Ł. i lekarza psychiatry dr E. S., wraz z opinią uzupełniającą tych biegłych. Biegłe te stwierdziły, że obecnie wnioskodawca wykazuje głębokie zaburzenia osobowości o charakterze paranoicznym. W stosunku do innych jest nastawiony wrogo, co okazuje na zewnątrz. Fizycznie jest sprawny i mógłby wykonywać każdą przeciętnie ciężką pracę, jednak deficyty w umiejętnościach społecznych czynią go niezdolnym do wykonywania jakiejkolwiek

pracy. Brakuje jednak podstaw do ustalenia, że stan niezdolności do wykonywania jakiejkolwiek pracy istniał u wnioskodawcy już we wskazanym wyżej okresie nauki w szkole po ukończeniu 16 roku życia, który przypadał na 1994 r. Poza sporem jest, że u wnioskodawcy występowały wówczas zakłócenia stanu psychicznego, jednak ówczesny ich poziom nie wykazywał takiego nasilenia, aby powodował całkowitą niezdolność do pracy. W tym zakresie przekonująca jest dokonana przez biegłych R. Ł. i E. S. analiza materiału dowodowego w postaci dokumentacji lekarskiej wnioskodawcy pochodzącej z 1994 r. (pierwsza porada psychiatryczna miała miejsce 26 lipca 1994 r.). Wnioskodawca skarżył się wtedy na nerwowość, obniżenie nastroju i lęki, jednak zgłaszane i zdiagnozowane dolegliwości miały nasilenie nerwicowe. Istniejące wówczas naruszenia sprawności psychicznej organizmu nie były tego rodzaju, aby skutkowały utratą zdolności do wykonywania jakiejkolwiek pracy, zwłaszcza że u wnioskodawcy występowały również okresy dobrego samopoczucia, na co wskazuje mniejsza częstotliwość konsultacji psychiatrycznych, które nasiliły się po 2000 r. Nie można zatem stwierdzić, że już w 1994 r. u wnioskodawcy występowały stwierdzone obecnie głębokie zaburzenia osobowości o charakterze paranoicznym, wywołujące postawę i nastawienie społeczne opisane przez biegłych, które stanowią obecnie przyczynę niezdolności do wykonywania jakiejkolwiek pracy. Poza subiektywnymi informacjami pochodzącymi od wnioskodawcy nie ma zatem przesłanek do oceny, że w 1994 r. występowały u niego naruszenia stanu psychicznego uniemożliwiające mu podjęcie jakiejkolwiek pracy.

Uwzględniając powyższe opinie Sąd Apelacyjny stwierdził, że wnioskodawca nie stał się całkowicie niezdolny do pracy od 1994 r., tj. w okresie nauki w szkole (art. 68 ust. 1 pkt 3 w zw. z art. 12 ust. 2 ustawy emerytalnej). Powstanie całkowitej niezdolności do pracy należy datować na okres znacznie późniejszy. Ustalenie, że wnioskodawca nie stał się niezdolny do pracy do 16 roku życia ani w okresie nauki w szkole, znalazło potwierdzenie także w opinii biegłych psychologa D. W. i lekarza psychiatry A. G.. Biegli ci wskazywali wprawdzie, że wnioskodawca nie jest obecnie całkowicie niezdolny do pracy, co jest w ocenie Sądu Apelacyjnego stanowiskiem zbyt daleko idącym ze względu na występujący obecnie stopień dezadaptacji społecznej wnioskodawcy. Jednak ustalenia biegłych D. W. i A. G. odnośnie braku

podstaw do dopatrywania się u wnioskodawcy całkowitej niezdolności do pracy w 1994 r. są zbieżne z opinią biegłych R. Ł. i E. S..

W zestawieniu z powyższymi dowodami nieprzekonująca jest odosobniona opinia biegłej z zakresu medycyny pracy B. K., w której stwierdzono, że wnioskodawca stał się całkowicie niezdolny do pracy w okresie nauki w szkole od 18 lutego 1994 r. do 21 czerwca 1994 r. Biegła powołała się na subiektywną relację wnioskodawcy, że „nie widział on potrzeby wstania z łóżka”, co miało uniemożliwić mu kontynuację naukę w szkole. Jednocześnie biegła dostrzega deficyt obiektywnych źródeł dowodowych, które mogłyby wskazywać, że stan całkowitej niezdolności wnioskodawcy do pracy, istniejący w dniu wydania opinii, był aktualny w okresie o 26 lat wcześniejszym (1994 r.). Jedynym wskazywanym dowodem jest orzeczenie Wojewódzkiej Komisji Poborowej w W. z 3 grudnia 1992 r., w którym Komisja ta, po rozpatrzeniu odwołania wnioskodawcy, postanowiła uchylić orzeczenie Rejonowej Komisji Lekarskiej, uznając wnioskodawcę za niezdolnego do służby wojskowej ze względu na „osobowość nieprawidłową, znacznie upośledzającą”. Jak jednak trafnie stwierdziły biegłe R. Ł. i E. S., służba wojskowa wymaga innych predyspozycji psychicznych niż wykonywanie pracy w warunkach cywilnych. W związku z tym brak zdolności do służby wojskowej nie wykluczał zdolności wnioskodawcy do wykonywania prostych prac fizycznych. Komplementarna z tymi ustaleniami jest relacja słowna wnioskodawcy w trakcie wywiadu lekarskiego, że „bał się iść do wojska (...), jak go nie wzięli do wojska, przestał leczyć się psychiatrycznie”.

Strona skarżąca – w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania – nie przedstawiła przekonującej, rzeczowej argumentacji, w której wykazałaby oczywistą zasadność skargi kasacyjnej w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. (pkt 1.). W pkt 2. o kosztach pomocy prawnej udzielonej z urzędu orzeczono na podstawie § 16 ust. 4 pkt 2 w związku z § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. z

2023 r., poz. 2437) z uwzględnieniem orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego dotyczącego kwestii wysokości stawek określających koszty pomocy prawnej udzielanej z urzędu.

[SOP]

[ms]